

Napoleon

Regie: Ridley Scott

In de bioscoop vanaf: 23 november 2023

Gezien in: Cinema Gouda, 26 november 2023

Over weinig historische figuren is zoveel geschreven als over Napoleon. Elk jaar komen er nog boekenplanken vol over de Franse keizer bij. Weinig historische figuren roepen ook tweehonderd jaar na hun dood nog zoveel controverse op. Illustratief zijn de twee vuistdikke biografieën van Adam Zamoyski en Andrew Roberts die respectievelijk in 2018 en 2014 zijn verschenen. Zamoyski geeft in zijn boek een ontzuenderend beeld van Napoleon als een vreemde snuiter, die weliswaar enkele bijzondere talenten bezat, maar tevens de bedenker was van het grootste militaire fiasco uit de geschiedenis (Rusland 1812). Roberts is daarentegen juist uitgesproken positief over de man uit Corsica. Hij zet Napoleon neer als staatsman en militair genie. Niet voor niets gaf Roberts zijn boek de titel *Napoleon the Great*.

Wat de meeste biografieën over Napoleon delen is dat ze dik zijn. Zamoyski heeft bijna 900 pagina's nodig om zijn onderwerp te bespreken en Roberts meer dan duizend. Dit zegt niets over het gebrek aan matiging van de zijde van de auteurs, maar alles over de schier eindeloze hoeveelheid handelingen,

acties en prestaties van de bescheiden artillerieofficier die het wist te brengen tot keizer der Fransen. Juist omdat hij zo'n overvol leven heeft geleid en er zoveel verschillende visies op de man de ronde doen, is het interessant te zien welke keuzes een scenarist/regisseur maakt als hij Napoleon in een tweeënhalf uur durende film wil vatten.

Arbitraire keuzes

Regisseur Ridley Scott kiest er in zijn historische epos *Napoleon* voor om het leven van zijn protagonist te volgen vanaf het uitbreken van de Franse Revolutie in 1789 tot zijn dood op Sint-Helena in 1821. De rode draad vormt de liefdesrelatie van Napoleon met Joséphine de Beauharnais, afgewisseld met verschillende bloedige veldslagen. Door deze opzet gaat de film geregeld noodgedwongen met grote stappen door de tijd. Hele jaren worden overgeslagen, inclusief meerdere campagnes, wat het geheel een nogal hoog hak-op-de-tak-gehalte geeft.

De keuzes die Scott maakt zijn bovendien behoorlijk arbitrair en soms zelfs ronduit onlogisch. Dat hij moest kiezen is duidelijk, maar het probleem met iemand als Napoleon

is dat er voor elke episode uit zijn leven minstens drie andere vergelijkbare of misschien zelfs spectaculairdere episodes zijn te vinden.

Waarom bijvoorbeeld uitgebreid stilstaan bij Bonapartes expeditie naar Egypte (en de Fransen historisch incorrect een kanon laten afvuren op een van de piramides van Gizeh), maar geen aandacht schenken aan diens grote successen in Italië? Waarom Austerlitz, maar niet één van zijn andere beroemde veldslagen opvoeren? Waarom van de dramatische veldtocht in Rusland meteen naar zijn abdicatie in 1814, zonder de campagnes in Duitsland in 1813 te behandelen (Leipzig!)? Maar ook de Code Civil, het juridische werk dat Napoleon zelf zijn grootste nalatenschap heeft genoemd, komt niet aan bod.

De hoofdpersoon zelf is meer geboetseerd naar Zamoyski dan naar Roberts. Dat wil zeggen dat Napoleon wordt neergezet als een zonderlinge figuur, een zwijgzame, nurkse man. Nergens is een sprankje te vinden van het charisma dat hij toch ook echt bezeten moet hebben. Niets ten nadele van acteur Joaquin Phoenix, die levert een prima prestatie, maar nergens wordt de kijker iets wijzer over waarom Napoleon deed wat hij deed. Laat staan dat we iets te weten komen over wat hem zo'n succesvol militair leider maakte. Het beeld dat beklijft is niet dat van een militair genie, maar van een enigszins onzekere, sociaal gehandicapte mopperpot. De nuance is ver te zoeken.

Historische werkelijkheid

Leiden deze scenariokeuzes al tot enig ongemak, erger wordt het als gaandeweg blijkt hoezeer de film de historische werkelijkheid soms geweld aan doet. Ja, over de persoon

van Napoleon kan tot in lengte van jaren gediscussieerd worden, maar sommige zaken zijn gewoon waar of niet waar. Een biopic hoeft niet tot tien decimalen achter de komma correct te zijn, maar Ridley Scott neemt wel erg vaak een loopje met de waarheid. Nee, Napoleon was niet aanwezig bij de executie van Marie Antoinette. Nee, de slag bij Austerlitz vond niet op het ijs plaats. Nee, Napoleon voerde niet zelf de laatste cavaleriecharge aan tijdens de Slag bij Waterloo. Nee, Napoleon en Wellington hebben elkaar nooit ontmoet. En dat Napoleon vanwege zijn geliefde Joséphine terugkwam van Elba is ook een sprookje, omdat zij toen al negen maanden dood was (en Napoleon wist dat). Stuk voor stuk zijn het onnodige aanpassingen

van de geschiedenis. Onnodig, omdat de werkelijkheid al bijzonder genoeg is.

Scott zelf moet weinig hebben van zeurende historici – ‘Get a life’ zou hij zijn critici hebben toegebeten – maar als het hem alleen om het vertellen van een episch liefdesverhaal tegen de achtergrond van revolutie en oorlog te doen was geweest, dan had hij zijn film ook naar een fictief hoofdpersonage kunnen noemen.

Is er dan helemaal niets positiefs over deze film te melden? Jawel, zo is de historische aankleding van de film geweldig. De kleding, de sfeer en de decors, alles is tot in detail uitgewerkt. Als kostuumdrama is

de film van de buitencategorie. Cinematografisch is de film bovendien een genot om te zien. Als kijker vergaap je je aan revolutionair Parijs, het keizerlijke hof en het Napoleontische slagveld. Dat er van de wijze van optreden van de troepen weinig klopt, doet niets af aan het feit dat de beelden oogstrelend mooi zijn en de actiescenes adembenemend spannend. Met name de Slag bij Waterloo is indrukwekkend in zijn massaliteit. Ondanks het zwakke scenario vliegen de tweeënhalve uur hierdoor om. Het maakt van Ridley Scotts *Napoleon* een matige film, die toch iedereen moet gaan zien. ■

Dr. Christiaan van der Spek, NIMH

Schrijft u een gastcolumn in de *Militaire Spectator*?

De redactie van de *Militaire Spectator* biedt lezers de mogelijkheid een gastcolumn te schrijven van maximaal duizend woorden. Het thema is vrij, maar moet passen in de formule van het tijdschrift. Een gastcolumn bevat een relevante boodschap voor de lezers, een gefundeerde eigen mening en juiste en verificerbare feiten in een logisch opgebouwd betoog.

U kunt uw gastcolumn sturen naar de bureau-redactie (zie colofon) of aanbieden via de website. De redactie wacht uw bijdrage met belangstelling af.

De hoofdredacteur

